

УДК 631.15:633.1

Павленко Марина Миколаївна

асистент кафедри глобальної економіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Павленко Марина Николаевна

ассистент кафедры глобальной экономики
Национального университета биоресурсов
и природопользования Украины

Pavlenko M. N.

assistant the Department of Global Economics

National University of Life and environmental sciences of Ukraine

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЗЕРНОВОГО ХОЗЯЙСТВА В УКРАИНЕ

TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF GRAIN FARMING IN UKRAINE

***Анотація:** Досліджено та проаналізовано природно-кліматичні умови та родючі землі України, які сприяють вирощуванню зернових культур і дозволяють отримувати високоякісне продовольче зерно.*

***Ключові слова:** зернове господарство, зерновиробництво, ринок зерна.*

***Аннотация:** Исследованы и проанализированы природно-климатические условия и плодородные земли Украины, которые способствуют выращиванию зерновых культур и позволяют получать высококачественное продовольственное зерно.*

***Ключевые слова:** зерновое хозяйство, зернопроизводство, рынок зерна.*

***Summary:** Researched and analyzed natural and climatic conditions and fertile land of Ukraine, which contribute to the cultivation of crops and produce high-quality food grain.*

***Key words:** grain farming, grain production, grain market.*

Зернове господарство України має давню історію. Якщо взяти до уваги дослідження проведені науковцями, то ми бачимо, що ще в середньовіччі, українське зерно користувалося популярністю на західноєвропейських ринках і навіть Франція закупувала його у дуже великій кількості для внутрішніх потреб. На сьогоднішній день українське зерно втратило свою загальноєвропейську роль, однак і зараз Україна має всі умови для розвитку сільського господарства, але вони диференційовані за природними зонами. Кожна зона має власні особливості у структурі земельних ресурсів, сільськогосподарських та лісових угідь [2; 5; 6].

У рослинництві України переважають зернові культури. Вони за питомою вагою у структурі посівних площ перевищують інші культури. У степовій зоні зернові займають більше половини посівних площ, у Лісостепу, Поліссі, Карпатах цей показник трохи нижчий. Найбільша кількість зерна виробляється у центральних областях Лісостепу, а також на більшій частині Степу. Менше зерна виробляється у Поліссі, Карпатах. Значна відмінність спостерігається у показниках врожайності зернових культур. На Поліссі та в Карпатах врожайність пшениці у 1,5-2 рази нижча, ніж у центральних та південних областях. Середня врожайність зернових значно поступається аналогічним показникам західноєвропейських та північноамериканських країн, що за наявних природних умов недопустимо. При цьому є ареали, де врожайність пшениці сягає світового рівня. У структурі посівів зернових переважає озима пшениця - 43%, яровий ячмінь - 21, кукурудза - 13, зернобобові - 7, овес - 5, озиме жито - 4,6, просо - 2,5, озимий ячмінь - 1,5, гречка - 1,5%. Інші культури (ярова пшениця, рис, сорго) мають невелику питому вагу - менше половини відсотка. Розвиток зернового господарства та збільшення обсягів виробництва зерна досягається завдяки таким основним чинникам, як удосконалення землекористування, структури посівів, попередників, обробітку ґрунту, внесення мінеральних добрив і проведення хімічної меліорації ґрунтів, захисту рослин, розвиток насінництва,

підвищення якості зерна, науково-методичне забезпечення, розвиток ринку зерна в Україні.

В умовах недостатнього матеріально-технічного забезпечення потрібно здійснити радикальні заходи з оптимізації землекористування, насамперед вилучити з активного обробітку еродовані та інші малопродуктивні землі та створити на них громадські луки і пасовища, а найбільш ерозійно небезпечні - заліснити.

Виходячи з науково обґрунтованих розрахунків, економічної та екологічної доцільності, слід провести упорядкування загальних площ орних земель, що дасть змогу зосередити матеріально-технічні ресурси на більш родючих ґрунтах і за рахунок інтенсифікації виробництва значно підвищити продуктивність полів. Важливим заходом отримання достатніх валових зборів зерна є розміщення зернових культур, особливо озимих, по кращих попередниках - чистих і зайнятих парах, багаторічних та однорічних травах, гороху. Розміщення посівів озимих культур по стерньових попередниках вимагає ретельного виконання всього комплексу агротехнічних заходів з обробітку ґрунту, удобрення, сівби та захисту, що потребує додаткових матеріальних і фінансових витрат.

Зерно є основним продуктом вітчизняного сільськогосподарського виробництва, тому під зерновими культурами зайняті найбільші посівні площі. У 2015 р. цими культурами було зайнято 54,8% посівних площ, або 14739 тис. га (табл. 1).

Зернові культури, що займають найбільшу площу, пшениця – 6 696 тис. га, кукурудза на зерно – 4 123 тис. га, ячмінь ярий – 1 768 тис. га, ячмінь озимий – 1 058 тис. га. Усі інші зернові та зернобобові культури мають значно менші площі посіву.

Враховуючи вище сказане, можна зробити висновок, що Україна ще не вичерпала свій економічний потенціал розвитку сільського господарства. По-

перше, в Україні наявні величезні запаси землі, придатної для ведення сільського господарства.

Таблиця 1

Посівні площі зернових та зернобобових культур в Україні, тис. га

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. у % до 2010 р.
Уся посівна площа	26952	27670	27801	28329	27239	26902	59,8
Зернові культури	15090	15724	15449	16210	14801	14739	57,7
в т.ч. у %	56,0	56,8	55,6	57,2	54,3	54,8	х
Озимі зернові	7904	7987	6537	7891	7174	7904	100
у тому числі: пшениця	6137	6499	5534	6525	5898	6696	109,1
жито	286	283	302	282	185	150	52,4
ячмінь	1481	1205	701	1084	1091	1058	71,4
ярі зернові та зернобобові	7186	7737	8912	8319	7627	6835	95,1
у тому числі: пшениця	314	282	238	159	163	171	54,5
ячмінь	3024	2582	2724	2275	1950	1768	58,5
овес	326	288	310	252	247	213	65,3
кукурудза на зерно	2709	3620	4625	4893	4691	4123	152,2
просо	95	169	191	98	103	112	117,9
гречка	225	311	300	189	140	133	59,1
рис	29	30	26	24	10	12	41,4
зернобобові	429	374	318	280	227	250	58,3
з них: горох	305	275	219	189	154	170	55,7
вика та викові суміші на зерно	32	22	18	12	12	14	43,8

Джерело: сформовано автором на основі опрацювання матеріалів [2; 5; 6]

Якщо показник розораності земель у світі становить у середньому 27,9% (зокрема, 43,5% у США, 36,7% у Великобританії і 59,5% у Франції 61,9% у Канаді та 66% у Німеччині), то в Україні він сягає 79,7%. Площа сільськогосподарських угідь в Україні становить 42,7 млн. га., у тому числі

32,5 млн. га ріллі. Це навіть більше ніж площа ріллі двох найбільших Західноєвропейських країн - Франції та Німеччини, разом узятих. Показник площі ріллі на душу населення становить 1,0 га/чол. [3; 4; 5].

По-друге, господарства України не повністю використовують біологічний потенціал вирощуваних сортів зернових.

Наприклад, для озимої пшениці в умовах України можна досягнути врожайності 100-110 ц/га, у той час як протягом 2000-2015 рр. фактична урожайність коливалась в межах 19-40 ц/га [1].

По-третє, в Україні надзвичайно сприятливі природно-кліматичні умови для ведення сільського господарства. Більша частина ґрунтів відноситься до чорноземів, чорноземо-лучних та лучно-чорноземних ґрунтів, основна маса яких розташована в зоні Степу та Лісостепу.

Література:

1. Статистичний щорічник України за 2014 рік, за редакцією Жук І.М., Державна служба статистики України, 2015.
2. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2015 рік / Відп. за вип. О.М. Прокопенко. – Київ : Державна служба статистики України, 2016. – 360 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. УкрАгроКонсалт. Украина: тенденции развития рынка зерновых 2000-2002. – Киев, 2002.
4. Вдовенко Н.М. Обліково-аналітичні засади купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення з урахуванням зарубіжного досвіду / Вдовенко Н.М. // Міжнародний науковий журнал. – 2016. – № 8. – С. 99–102.
5. Вдовенко Н.М. Пріоритети функціонування агропідприємств на основі оренди земель: виклики глобалізації / Н.М. Вдовенко, Л.В. Богач // Міжнародний науковий журнал. – 2016. – № 10 (20). – Т. 2. – С. 63–66.